

Programma Urgenda regiotour Gelderland versie 9-4

Dinsdag 7 t/m vrijdag 10 mei 2019

Urgenda is de organisatie voor innovatie en duurzaamheid die Nederland, samen met bedrijven, overheden, maatschappelijke organisaties en particulieren, sneller duurzaam wil maken. Dat doen we aan de hand van onze visie 2030, met een concreet actieplan en projecten. Tijdens de regiotour willen we laten zien dat het kán en hoe. Overal in Nederland zoeken we duurzame initiatieven en kijken we waar de kansen of belemmeringen liggen voor opschaling.

Van dinsdag 7 t/m vrijdag 10 mei is Urgenda te gast in de provincie Gelderland. We reizen van de Veluwe tot aan Nijmegen en van de Achterhoek tot de Betuwe. Daar laten we - samen met andere partijen - zien wat er al gebeurt op het gebied van duurzaamheid. Biodiversiteit staat centraal deze tour, want biodiversiteit en het klimaat gaan hand in hand. Van natuurlandbouw, duurzaam bosbeheer, vlinderbossen, groene wijken en insecten tot koolstofopslag in de bodem en combinaties van natuur en energieopwekking. En dit samen met ondernemers, gemeenten, boeren, bewoners en jongeren, ze komen allemaal aan bod!

We toeren met elektrische auto's door de regio. Het toergezelschap bestaat uit het Urgenda-team en bestuur met diverse experts zoals Urgenda directeur Marjan Minnesma, voorzitter Pier Vellinga, Prof. Louise Vet van het NIOO, Jaap Dirkmaat van het VNC, diverse Gelderse bestuurders, wethouders, ondernemers, maar ook overige geïnteresseerden.

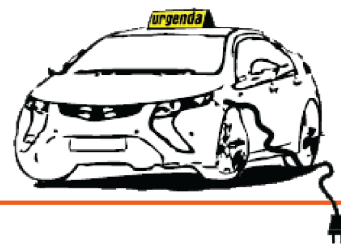
Kijk voor het laatste, volledige programma op www.urgenda.nl. Interesse om een dag mee op stap te gaan of ideeën? Stuur een mailtje aan annelies.bol@urgenda.nl

Van elke tourdag maken we korte filmpjes, te bekijken op YouTube, www.urgenda.nl en de sites van onze partners.

Urgenda werkt voor de organisatie van de regiotour o.a. samen met:

- Provincie Gelderland
- Gemeenten Nijmegen, Apeldoorn, Arnhem, Buren, Neder-Betuwe, Arnhem, Wageningen, Berkelland, Berg en Dal, Aalten, Culemborg, Ede, Scherpenzeel, Bronckhorst, Oost-Gelre en meer.
- Natuur & Milieufederatie Gelderland
- Landschapsbeheer Gelderland
- Waterschap Vallei en Veluwe
- De coöperatieve Betuwse Fruitmotor
- Vereniging Nederlands Cultuurlandschap
- Vlinderstichting, Stichting Voedselbosbouw, i-Tree, Ark Natuurontwikkeling, Steenbreek en meer.

De laatste versie van het programma van de tour staat op www.urgenda.nl

Programma

Dinsdag 7 mei (Veluwe, Apeldoorn)

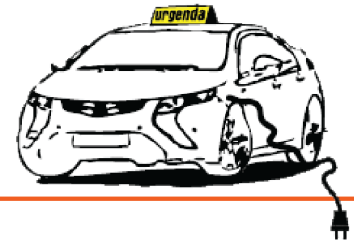
- 12.30 uur **Start Urgenda Regiotour Gelderland met 'Building with Nature'**
Waterschap Vallei en Veluwe neemt ons mee de natuur in om te laten zien hoe mooi Natuurlijk Waterbeheer kan zijn. Nadere informatie over deze start volgt.
Locatie: Poolseweg, Ermelo
- 14.30 uur **Startsein tour op Kroondomein het Loo met Jaap Kuper**
Op deze prachtige plek horen wij tijdens een korte wandeling van Jaap Kuper (voormalig Rentmeester van Kroondomein het Loo) hoe zelfstandige natuurterrein heeft verloren. Hoe herkennen we zelfstandige natuur en afhankelijke natuur? Een introductie en passende inleiding over bosbeheer en biodiversiteit voorafgaand aan het avondprogramma.
Locatie: Hotel Oranje-Oord, Hoog Soeren 134, Hoog Soeren
- 15.30 uur **Mini-wolvencollege op de Veluwe**
Jeannet Hulshof (ovb) van Wolven in Nederland en Wolf Fencing neemt ons kort mee in de wereld van de wolf!
Locatie: Hotel Oranje-Oord, Hoog Soeren 134, Hoog Soeren
- 17.00 uur **Bekendmaking Herenboerderij Groote Modderkolk met ged. Peter Drenth**
Een herenboerderij is een kleinschalig coöperatief gemengd boerenbedrijf waarbij 200 huishoudens eigenaar zijn en een boer in dienst hebben. De boerderij is 15-20 hectare groot en voedt ongeveer 500 mensen. Locatie Groote Modderkolk is een initiatief van Herenboeren Nederland, Natuurmonumenten en een groep inwoners uit de regio Loenen.
Locatie: Vrijenbergweg 24A, Loenen
- 19.30 uur **Expert sessie over bosbeheer, biodiversiteit en klimaat met o.a. gedeputeerde Peter Drenth van Provincie Gelderland, bosexpert Jaap Kuper, WUR, Radboud, Van Hall, Natuurmonumenten en Urgenda**
Tijdens deze sessie willen we graag verkennen hoe we klimaat en biodiversiteit het beste dienen gezien vanuit bosbeheer en landschap. Wat is noodzakelijk vanuit verschillende regels en onderliggende maatregelen (PAS, Natura2000, Parijs en Klimaatverdrag, Deltaplan Biodiversiteit)? En hoe doen we dit nu en dienen we dan het beste of de meest relevante doelen? Er zijn discussies over vormen van (kaal)kap en aanleggen van andere biotopen. Kunnen we elkaar beter begrijpen en nadenken over de beste aanpak voor biodiversiteit en klimaat?
Locatie: Hotel OranjeOord, Hoog Soeren 134, Hoog Soeren
- 21.00 uur **Einde eerste tourdag**
Urgenda gaat overnachten in de Betuwe

Woensdag 8 mei (Betuwe, Nijmegen, Ooijpolder) – 95 km

- 9.30 uur **Betuws Cider moment in de Betuwe**
Pier Vellinga (voorzitter Urgenda) en wethouder Daan Russchen (gemeente Buren) starten officieel de dag met een gezamenlijke toast van een heerlijke cider van Betuwse 'rest appels' van het Betuws wijn domein. [De Betuwse Fruitmotor](#) speelt hierin een belangrijke rol met hu nieuwe businessmodel. Via de cider (waardering restfruit) genereren zij nieuwe waarden van natuurinclusiviteit in landbouw, een mooier landschap en een betrokken samenleving. Ook Energie Coöperatie eCoBuren is aanwezig en neemt ons mee naar de bijen, bloemen en schapen in de boomgaard.
Locatie: Burensewal 5, Erichem
- 11.30 uur **Operatie Steenbreek bij Basisschool de Luithorst**
8.000 tegels eruit en 1.500 bomen en planten erin! Campagneleiders Yvonne Keijzers en Ingrid Kerkvliet vertellen over de aanpak in Nijmegen. Ronald van Lohuizen van 'Weer naar Buiten' en zijn team maken het plein groener. Zij nodigen ons uit om met een aantal kinderen de laatste plantjes te planten.
Locatie: Basisschool de Luithorst, de Gildekamp 6010, Nijmegen
- 13.00 uur **Lunch in Voedselbos Novio**
De Urgenda karavaan komt aan in het Voedselbos. Een voedselbos is een stuk grond met planten, struiken en bomen die eetbare producten leveren. Denk aan kruiden, vruchten en noten. Hoe lang duurt het voordat er echt geoogst kan worden? En hoe kunnen we dit soort projecten opschalen? Wouter Van Eck en de gemeente Nijmegen vertellen hierover!
Locatie: Bredestraat 72, Nijmegen
- 14.30 uur **Wandeling door de Ooijpolder met natuurbeschermer Jaap Dirkmaat**
'Stukjes Nederland weer mooi maken!' is het doel van Jaap Dirkmaat van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap. Al tientallen jaren zet Jaap zich in voor natuurherstel. Jaap is de drijvende kracht geweest achter de 30 km lange ecologische verbindingzone in de Ooijpolder. Hoe kunnen natuurverbindingen worden gelegd op landbouwgrond? Hoe werk je samen met boeren en welke diersoorten komen weer terug? Jaap neemt ons mee langs wildwallen, vlechthekken en struwelen en verteld over dit fantastische project. Kunnen we niet heel Nederland zo aanpakken?
Locatie: Parkeerplaats bij kerkje, Persingensestraat, Persingen
- 16.30 uur **Bos Battle avond met Gelderse Gemeenten**
Tijdens de Bos Battle wordt heel Gelderland uitgedaagd om ruimte te vinden voor bos en natuur, en om innovatieve vergroeningsplannen in te dienen. Een jury bestaande uit o.a. prof. Louise Vet (directeur NIOO), prof. Pier Vellinga (WUR), prof. Hans de Kroon (Radboud), Marjan Minnesma (Urgenda) en Lena Euwens (Trees for All).
- 16.30 uur Inloop met drankje en hapje
- 16.45 uur Bos Battle Pitches deel 1 met wethouders, burgers en groene organisaties pitchten hun mooiste plannen. Hierna ontstaat een meet & greet: boom ontmoet plek, sedum ontmoet dak, boer ontmoet voedselbos! Hoeveel hectares nieuwe natuur maken we vandaag? O.a. met gemeente Berkelland over 200 hectare biodiverse berm erbij (ovb), I-tree, Operatie Steenbreek, Rooftop Revolution en Stichting Voedselbosbouw.
- 17.30 uur Inspiratiesessie door 'insecten' professor Hans de Kroon.
- 17.50 uur Bos Battle Pitches deel 2
- 18.30 uur Hapje eten en drinken
- 19.00 uur Bekendmaking winnaar Bos Battle Gelderland door jury!
Locatie: Rijksweg 174, Beek-Ubbergen (graag parkeren beneden aan de weg en 200 m bospad omhoog lopen)
- 20.00 uur **Einde dag 2 van de tour.** Urgenda gaat via het Doornenburg-Pannerden pondje naar Zevenaar en slaapt in energiezuinige Nbatuurlodges in de Panoven in Liemers.
Locatie: Pondje, Sterreschans 13a, Doornenburg
Locatie: Panoven, Panovenweg 18, Zevenaar

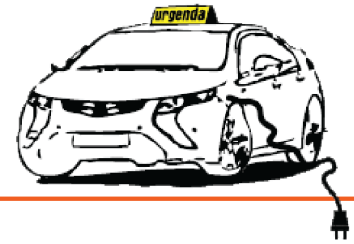

7 - 10 mei 2019 Regiotour
urgenda
rijdt door Gelderland

Donderdag 9 mei (Liemers, Achterhoek) – 160 km

- 9.00 uur **HOPE XXL met 80 trachtprojecten in de Liemers**
HOPE XXL is gestart door jongeren uit de Liemers om het welzijn van de mensen op de wereld naar een 8 te krijgen. Met inmiddels 5.000 jongeren zijn '80 Trachtprojecten' bedacht dit nu uitgevoerd worden in de Liemers.
Deze ochtend zullen in het Horsterpark verschillende trachtprojecten door de jongeren worden toegelicht en zal 1 nieuw trachtproject met lawaai worden bekendgemaakt.
Locatie: Horsterparklaan 3, Duiven
- 10.15 uur **Poep moet leven! Met ARK Natuurontwikkeling**
Als er geen enkele bestrijdingsmiddelen of antibiotica in het spel zijn, kan er spectaculair veel leven zitten op poep! Jeroen Helmer van ARK natuurontwikkeling neemt ons mee in natuurgebied De Loowaard waar Konikpaarden en Galloway runderen vrij rondlopen en al rollend in het zand insectenhuizen maken. Hoe belangrijk is poep zonder gif en hoe moet dat in de landbouw?
Locatie: De Loowaard, Loo
- 12.00 uur **Lunch in de tuin bij landschapsarchitect Nico Wissing**
Wereldwijd geroemd en bekend om zijn creaties. In Nico Wissings tuinen staat de natuurbeleving centraal. Primair moet de bezoeker zich één voelen met de levende tuin. 'Weg met de nette tuinen, geef de natuur de ruimte en verban niet alles uit je tuin. Nico geeft ons zelfs tuin-tips voor meer biodiversiteit!
En hoe krijgen we meer landschapsarchitecten zover dat ze Nico's voorbeeld volgen?
Locatie: Julianaweg 22, Megchelen
- 14.00 uur **Zorgboerderij Dennenkamp met veel groen en een 'wilde bijenbos'**
In het uiterste puntje van de achterhoek ligt Zorgboerderij Dennenkamp. Al sinds 1988 zorgboerderij en een klein gemengd productiebedrijf op 15 hectare land. Ze werken biologisch-dynamisch. De vogels, de insecten, de wormen en de kevertjes delen de biodiversiteit en samen met de 20 deelnemers van de zorgenboerderij maken ze er een vitale leef- en werkplek van.
Door middel van aanplant en ecologisch beheer ontstaat er op de Dennenkamp ook een groot "wilde bijen biotoop". Wij krijgen een rondleiding van boer Piet.
Locatie: Zorgboerderij Dennekamp, van Ouwenallerlaan 17, Rekken
- 16.30 uur **Boer Gerjo Koskamp over de bodem en Ben Koks over akkervogelbescherming**
Boerderij Ruimzicht is een biologische boerderij: boeren zonder gif in de bodem te spuiten en zonder antibiotica te gebruiken. Hij werkt met een familiekudde, heeft een boerderijwinkel en verzorgt groentepakketten. Er komen rode lijst vogelsoorten voor en er groeien veel verschillende kruiden in de wei: de bodem bruist! Wat is het verdienmodel van deze boer die voor lokaal en beter kiest?
Locatie: Boerderij Ruimzicht, Bielemansdijk 11A, 7025 CN Halle
- 17.30 uur **Ben Koks** neemt ons mee in de wereld van de akkervogelbescherming. Ben is natuurbeschermer en tevens oprichter van de werkgroep Grauwe Kiekendief. Hoe is zijn aanpak geweest in Groningen en waar kan Gelderland op inzetten?
Locatie: Boerderij Ruimzicht, Bielemansdijk 11A, 7025 CN Halle
- 18.00 uur **Einde tourdag 3**
Urgenda eet en slaapt in de Panoven in Zevenaar
Locatie: Panoven, Panovenweg 18, Zevenaar

Vrijdag 10 mei (Dodewaard en Wageningen) – 65 km

- 8.30 uur **Tennet en Vlinderstichting** (eerste shift rondleiding bij veel aanmeldingen)
- 9.30 uur **Tennet en Vlinderstichting (ovb)**
Een aantal jaar geleden besloot TenneT samen met De Vlinderstichting te kijken naar mogelijkheden om de biodiversiteit op 380 kV-hoogspanning stations te vergroten. Een project met opschalingsmogelijkheden! Wij krijgen een unieke rondleiding van Albert Vliegthart.
Locatie: De Zandvoort 1, Dodewaard
- 10.45 uur **Binnenveldse Hooilanden: dit burgerinitiatief koopt en beheert natuur**
In het Binnenveld - tussen Ede, Wageningen, Rhenen en Veenendaal in - zal 280 hectare nieuwe natuur gerealiseerd gaan worden: de Binnenveldse Hooilanden. Door de unieke ligging tussen Veluwe en Utrechtse Heuvelrug in, zijn de potenties voor bijzondere natuur zoals blauwgrasland, trilveen en dotterbloemhooiland groot. Burgers konden afgelopen jaar zelf eigenaar worden van deze plek: niet dat je grond koopt en persoonlijk bezit, maar wel dat je samen met een groep anderen ervoor zorgt dat dit natuurgebied gerealiseerd en goed beheerd wordt. www.mooibinnenveld.nl
Rob Janmaat verteld over het project. Ook het Waterschap Valei en Veluwe is bij dit project betrokken.
Locatie: Veensteeg, Wageningen
- 12.00 uur **Meer hommels voor lupineburgers**
Om Nederland massaal aan de vegetarische lupineburgers te krijgen moet de opbrengst van dit veelzijdige gewas omhoog. WUR-onderzoeker Thijs Fijen onderzoekt de bijdrage van hommels op de opbrengst van lupine en zal vertellen waarom dit gewas nou zo goed is voor de mens en de omgeving, en hoe dit gewas kan zorgen voor een hogere biodiversiteit in agrarische landschappen.
Locatie: gebouw Nergena, Bornsesteeg 10, Wageningen (<https://goo.gl/maps/7K6WNVsdoDB2>)
- 13.00 uur **Afsluiting tour - rondleiding en lunch bij prof. Louise Vet**
Het kantoor NIOO-KNAW is opvallend. Het is energiezuinig en qua materialen cradle-to-cradle, maar dat weten veel mensen wel. Maar NIOO-directeur Louise Vet benadrukt graag dat duurzaamheid meer is dan energie besparen en kringlopen sluiten. Biodiversiteit vindt zij minstens zo belangrijk, daarom o.a. ecologisch prikkeldraad, bloemrijk grasveld, een groen dak en een vleermuizenkelder!
Locatie: Droevendaalsesteeg 10, Wageningen

Meer informatie & aanmelding Tijden en activiteiten van dit programma kunnen nog wijzigen. Kijk voor de meest recente versie van het programma op www.urgenda.nl/regiotour. Voor meer informatie of aanmelden neem contact op met Annelies Bol, annelies.bol@urgenda.nl of **06-41252087**.